

Katolícka univerzita v Ružomberku bola založená zákonom č. 167/2000 Z. z. o zriadení Katolíckej univerzity (KU) v Ružomberku k 1. júlu 2000 ako neštátna vysoká škola. Zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2002, sa KU v Ružomberku stala verejnou vysokou školou s konfesijným charakterom. KU má štyri fakulty, a to pedagogickú, filozofickú, teologickú a Fakultu zdravotníctva. Svoju činnosť uskutočňuje najmä v oblasti historických, humanitných, pedagogických, prírodných, sociálnych a zdravotníckych vied, ale aj v oblasti umenia, ekonómie, manažmentu a práva.

Environmentálne a ekologicky zamerané pracoviská Katolíckej univerzity v Ružomberku

Rozvoju ekologických a environmentálnych vied sa v rámci KU v Ružomberku venujú predovšetkým tri pracoviská Pedagogickej fakulty (PF), a to Katedra biológie a ekológie (založená v roku 2000), Katedra geografie (založená v roku 2004) a Ústav transdisciplinárnych štúdií v životnom prostredí (založený v roku 2015).

Katedra biológie a ekológie

Katedra zabezpečuje vzdelávanie pre učiteľstvo I. a II. stupňa a učiteľstvo všeobecno-vzdelávacích predmetov v kombinácii s biológiou. V prípade záujmu študentov je možné kombinovať štúdium biológie s odbornými akreditovanými na PF i Filozofickej fakulte (FiF) KU po schválení v Akademickom senáte PF KU. V roku 2006 sa Katedra biológie premenovala na Katedru biológie a ekológie. Vedecký výskum na uvedenej katedre je orientovaný na riešenie problematiky súvisiacej so životným prostredím, napr. na výskum ekoedafických procesov v prírodných ekosystémoch, výskyt kliešťov v rozličných abiotických podmienkach, na vstupy a výstupy znečisťujúcich látok v atmosfére

Environmentálna tlač na Katolíckej univerzite v Ružomberku

do agro- a hydroekosystémov, biomasu a jej využitie v energetike, správanie sa druhovej bohatosti funkčných skupín rastlín pozdĺž environmentálnych gradientov, monitoring vodných ekosystémov Liptova s dôrazom na biodiverzitu vodných tokov a so zameraním na objasnenie environmentálnych faktorov a ďalšie témy.

Katedra počas svojho pôsobenia organizovala, resp. spoluorganizovala celý rad podujatí zameraných na problematiku životného prostredia. Viaceré z nich sa venovali environmentálnej výchove a vzdelávaniu. Ako príklad možno uviesť konferenciu *Nové poznatky o stave životného prostredia*, organizovanú v novembri 2008 v rámci Týždňa vedy a techniky. Z podujatia bol vydaný zborník referátov (Macko, Baláž, Stollárová, eds., 2009). Ďalším podujatím zameraným na životné prostredie bol *Metodický deň pre študentov zameraný na programy environmentálnej výchovy a vzdelávania Slovenskej agentúry životného prostredia (SAŽP) pre školy* pre budúcich učiteľov primárneho a sekundárneho vzdelávania, ktorý sa uskutočnil vo februári 2016. Cieľom bolo predstavenie aktuálnej ponuky environmentálnej výchovy a vzdelávania SAŽP (školské programy, súťaže, vzdelávanie pedagógov, publikácie pre školy). V decembri 2016 sa uskutočnil v poradí druhý metodický deň, na ktorom sa prezentoval systém predprimárneho vzdelávania v Moldavsku. Obidva metodické dni realizovali Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a Katedra biológie a ekológie v spolupráci so SAŽP. Ďalším podujatím bol *Environmentálny seminár pre rehoľné sestry z rehole Congregatio Jesu*, ktorý sa konal v auguste 2016 v Trlenskej doline. Prednášky sa zamerali na environmentálnu výchovu a na problematiku znečistenia

vody a ovzdušia. Do programu bola zaradená aj poznávacía exkurzia do malebnej doliny Veľkého Šturca.

Katedra geografie

Katedra geografie bola zriadená 1. júla 2004 na základe schválenia Akademického senátu Pedagogickej fakulty KU na návrh dekana fakulty. Už v roku 2003 však bolo vytvorené v rámci Katedry biológie a geografie oddelenie geografie. Na katedre sa v súčasnosti geografia študuje v bakalárskej a magisterskej forme štúdia v rôznych kombináciách s biológiou, matematikou, informatikou, náboženskou výchovou, chémiou, fyzikou, anglickým jazykom, nemeckým jazykom, históriou, slovenským jazykom a náukou o spoločnosti. V prípade záujmu študentov sa dá kombinovať štúdium geografie s odbornými akreditovanými na PF i FiF KU po schválení v Akademickom senáte PF KU. Pedagógovia katedry tvoria od roku 2004 Krajskú komisiu geografickej olympiády v Žilinskom kraji.

Vedecký výskum na Katedre geografie sa orientuje na štúdium prírodnej krajiny, humánno-geografických analýz a syntéz v regióne severozápadného Slovenska (Liptov, Orava, Kysuce, Turiec) a Euroregiónu Beskydy. Výskumne sa katedra zameriava na riešenie rôznorodých otázok v rámci fyzickej, humánnej i regionálnej geografie, ako aj didaktiky geografie. Katedra od svojho vzniku organizovala niekoľko vedeckých podujatí, ktoré boli zamerané aj na environmentálnu problematiku. Ako príklady možno uviesť konferenciu *Analýza zdrojov krajiny, ich využitia a hodnotenie zmien krajiny štruktúry severozápadného Slovenska*, organizovanú v októbri 2008, a vedeckú konferenciu *Geomorfológia a integrovaný výskum krajiny* v septembri 2012. V roku 2013 Katedra geografie v spolupráci s Katedrou

fyzickej geografie a geoekológie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave a Slovenskou geografickou spoločnosťou pri SAV organizovala v priestoroch PF KU v Ružomberku pri príležitosti nedožitého jubilea významného slovenského geografa prof. RNDr. Michala Zátka, CSc. a 10. výročia založenia Katedry geografie na PF KU v Ružomberku vedeckú konferenciu *Geografia a integrovaný výskum krajiny*. Cieľom podujatia bola snaha predstaviť geografiu ako súčasť komplexného výskumu krajiny v kooperácii s ďalšími vednými odbormi. Príspevky, ktoré na konferencii odzneli, boli publikované v časopise *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholicae Ružomberok* (2014, 13, 3). V novembri 2016 sa na Katedre geografie konal seminár *Slovenské mestá sa pripravujú na klimatickú zmenu: inšpiratívne príklady z európskych miest*, ktorý sa snažil predstaviť problematiku zmeny klímy v európskych mestách a zhodnotiť, ako sa na zmenu klímy pripravujú slovenské mestá.

Ústav transdisciplinárnych štúdií v životnom prostredí

Ústav transdisciplinárnych štúdií v životnom prostredí vznikol v roku 2015 a jeho úlohou je uskutočňovať vedu, výskum a vzdelávanie v oblasti životného prostredia. Vedecká činnosť sa zameriava na rozvoj inovatívnych metodických prístupov, ktoré prispievajú k skvalitneniu manažmentu životného prostredia, prehĺbeniu poznania v oblasti ochrany a udržateľného využívania prírodných zdrojov, priestorového plánovania a regionálneho rozvoja. Ústav prispieva aj k praktickému riešeniu environmentálnych problémov na regionálnej a miestnej úrovni. Od roku 2016 sa ústav aktívne zapojil do plnenia spoločných úloh s mestom Ružomberok. Spolupráca je súčasťou plnenia *Memoranda o spolupráci mesta Ružomberok a KU v Ružomberku* (podpísaného v roku 2010).

Za obdobie svojho pôsobenia ústav organizoval, resp. spoluor-

ganizoval niekoľko podujatí zameraných na problematiku životného prostredia. V októbri 2015 organizoval na pôde PF KU pracovný workshop v rámci projektu Horizont 2020 *Výskumné opatrenia pre integrované priestorové plánovanie, využívanie zeme a manažment pôdy (INSPIRATION)*. V novembri 2015 sa ústav podieľal na organizovaní sympózia *Laudato si' – Výzvy a inšpirácie pre interdisciplinárny dialóg v prospech integrálneho rozvoja*. Cieľom sympózia bolo otvoriť a viesť dialóg o novej encyklike pápeža Františka, ktorá zásadným a inšpiratívnym spôsobom opisuje príčiny sociálno-environmentálnej krízy a hľadá riešenia na jej prekonanie s nevyhnutným akcentom na ľudský aspekt. Prednášky boli publikované v časopise *Disputationes Scientificaе Universitatis Catholicae in Ružomberok* (2016, 16, 2). Uvedené monotematické číslo je venované predstaveniu hlavných myšlienok *Encykliky pápeža Františka Laudato si'* a odkazu vybraných kapitol tohto diela. Články predstavujú reflexiu základných pojmov, ktoré charakterizujú postoje pápeža Františka v tejto oblasti, aktuálnych environmentálnych problémov, zdôraznenia potreby prevziať zodpovednosť za stav životného prostredia od globálnej až po miestnu úroveň a ďalších súvisiacich sociálnych tém z oblasti spoločensky zodpovedného podnikania a komunitného plánovania.

V novembri 2016 ústav organizoval nadväzujúcu konferenciu *Rok po Laudato si' – Výzvy a inšpirácie pre interdisciplinárny dialóg v prospech integrálneho rozvoja*, na ktorej vystúpili univerzitní vedeckí pracovníci i odborníci z praxe. Konferencia sa stala platformou otvoreného dialógu smerujúceho k hľadaniu efektívneho prenosu vedeckých informácií do praxe, a tiež príspevkom k spoločnému riešeniu aktuálnych environmentálnych a sociálnych problémov na miestnej a regionálnej úrovni. Konferencia bola jedným z výstupov projektu Horizont 2020

Spoločenské inovácie v marginalizovaných vidieckych územiach (SIMRA). Prednášky z konferencie sa budú v roku 2017 publikovať v časopise KU *Disputationes Scientificaе Universitatis Catholicae in Ružomberok*.

VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku

KU v Ružomberku už od svojho vzniku vydáva vedecké a odborné monografie, učebnice, informačné, odborné, vedecké časopisy a zborníky zamerané aj na problematiku ekologických a environmentálnych vied. Publikácie vydáva VERBUM, ktoré je vydavateľstvom KU v Ružomberku. VERBUM vydáva a distribuuje výsledky vedecko-výskumnej činnosti tvorivých pracovníkov a periodické vedecké a umelecké publikácie v jednotlivých oblastiach výskumu na KU.

Monografie a učebnice s environmentálnou a ekologickou problematikou

Monografia autorky Tomčíkovej (2011) *Štruktúra riečnej krajiny Smrečianky* opisuje výskum riečnej krajiny, ktorý bol aplikovaný na rieke Smrečianka. Jeho prvým cieľom bolo poznávanie a pochopenie riečnej krajiny ako celostnej hierarchizovanej priestorovej štruktúry aplikovaním konceptuálneho modelu hierarchickej klasifikácie. Druhý cieľ tvorilo hodnotenie hydromorfologického stavu riečnej krajiny, ktorého výstupom bolo kvalitatívne určenie stupňa ovplyvnenia fluvialných foriem a procesov vybranými aktivitami človeka, t. j. určenie stupňa ich „prírodnosti“. Tretí cieľ predstavovalo hodnotenie riečnej krajiny z jej vizuálneho hľadiska, stanovenie jej estetickéj kvality očami jej obyvateľov, turistov, teda užívateľov krajiny, a prostredníctvom fotografií skúmaného územia očami študentov rôznej odbornosti. Tento cieľ sa realizoval na základe subjektívno-objektívneho (fotoprojektívnej metódy) a objektívneho (dotazníkovej metódy) prístupu výskumu percepcie skúmaného územia.

Monografia *From Governing to Governance Reconsidered* (Prehodnotenie posunu riadenia k spravovaniu vecí verejných), ktorú zostavili autorky Kluvánková-Oravská, Jílková, Kozová, eds. (2013), je spoločným výstupom siete Centra transdisciplinárnych štúdií inštitúcií, evolúcie a politik, KU v Ružomberku a Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Je výsledkom výskumu projektu SPECTRA Centra excelentnosti pre výskum časovo-priestorovej dynamiky a prospektívneho manažmentu sídelnej infraštruktúry znalostnej spoločnosti. Čiastočne odráža aj výsledky výskumu projektov GoverNat *Viacúrovňové spravovanie prírodných zdrojov: nástroje a postupy spravovanie vody a biodiverzity v Európe*.

Monografia Bublince a kol. (2014) *Chemizmus zrážok a jeho dynamika v Liptovskej kotline* vznikla ako výstup rovnomenného projektu za podpory grantov Vedeckej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR a SAV a Grantovej agentúry Pedagogickej fakulty. Hlavnou témou práce a samotného výskumu bolo získať hlbšie informácie a ucelený pohľad o vplyve znečisteného ovzdušia na atmosférické zrážky v ekosystéme s vršou *Salix fragilis*. Napriek tomu, že je k dispozícii veľký počet informácií o kyslosti zrážok, relatívne menej jestvuje takých údajov, ktoré by poskytovali kompletný obraz o ich sledovanom časovom priebehu. Práve z tohto dôvodu sa autori rozhodli zistiť, aké atmosférické zrážky sú v ročnom cykle vo vrbovom ekosystéme vo vnútrokarpatskej kotline.

Monografia Demka a kol. (2016) *Fytoenergetika* vznikla v rámci riešenia projektu Horizont 2020 *Výskumné opatrenia pre integrované priestorové plánovanie, využívanie zeme a manažment pôdy* (INSPIRATION). Ponúka komplexný pohľad na problematiku fytoenergetiky a predstavuje ju ako súhrn technológií umožňujúcich energetické využívanie fytomasy. Okrem teoretických princípov a východísk tvorby

fytomasy sa venuje tiež procesom jej energetického využívania cestou výroby kvapalných, plyných aj tuhých palív s náčrtom jej skutočného energetického potenciálu. Monografia je významná aj z toho hľadiska, že v Slovenskej republike má fytomasa vrátane celkovej biomasy ako obnoviteľného energetického zdroja dominantné postavenie.

Vysokoškolská učebnica Barnu, Bublince (2016) *Základy všeobecnej ekológie* vyšla vďaka podpore grantových projektov, podporených Grantovou agentúrou Pedagogickej fakulty a Vedeckou grantovou agentúrou MŠVVaŠ SR a SAV. Je určená poslucháčom KU v Ružomberku, ktorým doposiaľ chýbala aktuálna vysokoškolská učebnica poskytujúca ucelený a komplexný obraz o problematike interakcií a procesov fungujúcich na rôznych úrovniach organizovanosti živých systémov. Má potenciál stať sa vhodnou študijnou pomôckou aj pre ďalšie prírodovedecké študijné programy s ekologickým zameraním na iných vysokých školách, ako aj pre širšiu odbornú verejnosť. Učebnica umožňuje čitateľovi pochopiť vzájomné kauzálne súvislosti medzi zložkami ekosystémov. Osobitne hodnotnou je záverečná kapitola *Integrálna ekológia*, ktorá sa zameriava na zdôraznenie potreby prehĺbenia etického vzťahu človeka k prírode v súčasnom pretechnizovanom svete.

Environmentálne a ekologické monometrické čísla časopisov Katolíckej univerzity

Významným časopisom KU v Ružomberku, ktorý VERBUM vydáva už od roku 2000, je *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*. Časopis sa orientuje multidisciplinárne na humanitné vedy a umenia, sociálne a ekonomické vedy, prírodné vedy, informačné vedy a zdravotnú starostlivosť (napr. *Disputationes ...*, 2016, 16, 2).

Ďalším multidisciplinárne orientovaným časopisom, v ktorom sú

pravidelne publikované aj príspevky venované ekologickým a environmentálnym vedám, je časopis Pedagogickej fakulty KU *Studia Scientificalae Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*. Napríklad v jeho monometrickom čísle 4/2015 sú zaradené články pracovníkov novovytvoreného Ústavu transdisciplinárnych štúdií v životnom prostredí a pracovníkov ďalších pracovísk, s ktorými ústav spolupracuje. V časopise figurujú články z rôznych oblastí životného prostredia zamerané napr. na transdisciplinárnu krajinnú ekológiu, hodnotenie krajinnej scény prostredníctvom vedút, výskum historickej erózie pôdy, eutrofizáciu povrchových vôd, uplatňovanie strategického environmentálneho hodnotenia územnoplánovacej dokumentácie, etický rozmer udržateľnej revitalizácie brownfieldov, environmentálne manažérstvo a marketing chránených území, manažérske systémy vo vodárenských spoločnostiach a zelené pracovné miesta.

* * *

KU v Ružomberku je ešte mladou univerzitou, v mnohom sa len formuje, preto nemá dlhú tradíciu vydávania environmentálnej tlače. Jej postavenie medzi univerzitami Slovenska si však našlo pevné miesto.

Literatúra

- Barna, M., Bublince, E.: Základy všeobecnej ekológie. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej Univerzity v Ružomberku, 2016, 129 s.
- Bublince, E., Machava, J., Jančeková, M., Demko, J., Macko, J., Blahútová, D.: Chemizmus zrážok a jeho dynamika v Liptovskej kotline. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej Univerzity v Ružomberku, 2014, 156 s.
- Demko, J., Blahútová, D., Bublince, E., Machava, J., Černá, L.: Fytoenergetika. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2016, 147 s.
- Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok, 2016, 16, 2, 100 s.
- Kluvánková-Oravská, T., Jílková, J., Ko-

KONTAKTY

zová, M. (eds.): From Governing to Governance Reconsidered. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2013, 97 s.

Macko, J., Baláž, M., Stollárová, N. (eds.): Nové poznatky o stave životného prostredia. Zborník referátov z Týždňa vedy a techniky. Ružomberok, 24. – 28. 11. 2008. Ružomberok: Edičné stredisko PF Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2009, 117 s.

Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholicae Ružomberok, 2014, 13, 3, 137 s.

Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholicae Ružomberok, 2015, 14, 4, 154 s.

Tomčíková, I.: Štruktúra riečnej krajiny Smrečianky. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2011, 155 s.

prof. RNDr. Mária Kozová, CSc.,
maria.kozova@ku.sk

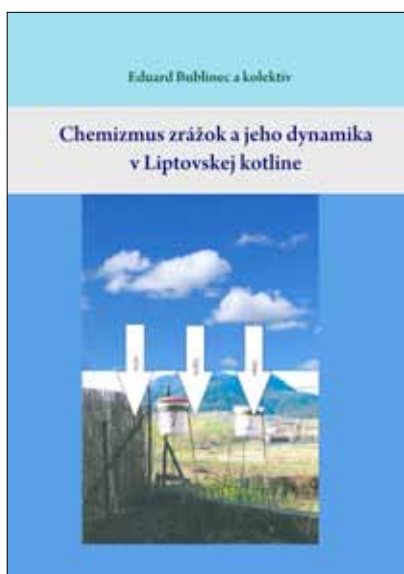
Ústav transdisciplinárnych štúdií v životnom prostredí Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

Ing. Dana Blahútová, PhD.,
dana.blahutova@ku.sk

Katedra biológie a ekológie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

RNDr. Ivana Tomčíková, PhD.,
ivana.tomcikova@ku.sk

Katedra geografie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

TRIBÚNA

Ako vnímajú časopis Životné prostredie jeho členovia redakčnej rady?

V prvom rade chcem oceniť skutočnosť, že *Životné prostredie* s pôvodným podtitulom *Revue pre teóriu a tvorbu životného prostredia* (dnes *Revue pre teóriu a starostlivosť o životné prostredie*) vychádza nepretržite už 50 rokov. Patrí za to vďaka a uznanie všetkým, ktorí a ktoré sa o to zaslúžili. Unikátne miesto v histórii časopisu pritom zohráva profesor Milan Ružička. Mám to šťastie, že

môžem sledovať vývoj tohto periodika od jeho začiatkov. Hneď prvá redakčná rada na čele s profesorom Emilom Bellušom predstavovala skutočne interdisciplinárne zoskupenie osobností činných v rôznych oblastiach ochrany a tvorby životného prostredia. A táto skutočnosť, rôznorodosť tém, zostavovateľov, autorov a pohľadov charakterizuje celé polstoročie v dejinách toh-

to časopisu. Zdá sa mi, že celý čas tu tak trochu medzi sebou zápasia dve filozofie. Veľmi zjednodušene by som to charakterizoval ako súboj rýdzo vedeckého a vedecko-esejistického prístupu. Dosaď bol tento zápas skôr produktívny ako kontraproduktívny, ale eskalácia netolerantne scientometrických prístupov k hodnoteniu vedeckej produkcie môže spôsobiť, že ten prvý prístup dlhodobo vytesní ten druhý. Skrátka na to, aby sme prilákali kvalitných autorov, budeme im musieť ponúknuť časopis zaradený v niektorej z rešpektovaných databáz. V takýchto časopisoch sa zväč-